

Sygn.akt III AUa 90/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 czerwca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Barbara Orechwa-Zawadzka (spr.)

Sędziowie: SA Maria Jolanta Kazberuk

SA Bohdan Bieniek

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 25 czerwca 2014 r. w B.

sprawy z odwołania M. O.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o ustalenie wartości kapitału początkowego i wysokość świadczenia emerytalnego

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 28 listopada 2013 r. sygn. akt V U 1691/13

I. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie;

II. zasądza od M. O. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

Sygn. akt III AUa 90/14

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 7 sierpnia 2013 roku, wydaną na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.), ponownie ustalił M. O. wartość kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999 roku na kwotę 145.666,73 złotych.

Decyzją w/w organu rentowego z dnia 14 sierpnia 2013 roku, wydaną na podstawie przepisów w/w ustawy, przyznano wnioskodawcy prawo do emerytury kolejowej od dnia 5 sierpnia 2013 roku, tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego. Wysokość emerytury została określona na kwotę 2.420,60 złotych brutto.

M. O. w odwołaniach od powyższych decyzji domagał się ich zmiany i ustalenia wartości kapitału początkowego przy uwzględnieniu każdego pełnego roku zatrudnienia w charakterze maszynisty spalinowych pojazdów trakcyjnych jako 14 miesięcy zatrudnienia na kolei, zgodnie z przelicznikiem określonym w art. 43 ust. 2 w/w ustawy.

Sąd Okręgowy w Białymstoku V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych po rozpoznaniu powyższych odwołań, wyrokiem z dnia 28 listopada 2013 roku zmienił zaskarżone decyzje i nakazał ustalić wartość kapitału początkowego M. O. na dzień 1 stycznia 1999 roku oraz ustalić wysokość emerytury z zastosowaniem przelicznika określonego w art. 43 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Z ustaleń Sądu I instancji wynika, że M. O. w okresie od dnia 11 stycznia 1972 roku do dnia 7 czerwca 2005 roku był zatrudniony w (...) S.A. Zakładzie (...) w B.. W okresach od dnia 1 sierpnia 1976 roku do dnia 1 lipca 1979 roku, od dnia 1 października 1979 roku do dnia 11 listopada 1991 roku oraz od dnia 16 listopada 1991 roku do dnia 7 czerwca 2005 roku pracował na różnych stanowiskach w drużynach trakcyjnych. Powyższy stan faktyczny pozostawał bezsporny. Istota sporu dotyczyła interpretacji przepisu art. 43 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zaś w szczególności określenia, czy przelicznik wskazany w powyższym przepisie znajduje zastosowanie przy obliczaniu wartości kapitału początkowego. Po dokonaniu analizy przepisów art. 173, art. 174 oraz art. 43 ust. 2 w/w ustawy Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że zasada przeliczania okresów pracy na kolei określona w przepisie art. 43 ust. 2 w/w ustawy znajduje zastosowanie również w przypadku ustalania wartości kapitału początkowego. Sąd I instancji zauważył przy tym, iż przepis art. 174 w/w ustawy nie przewiduje bezpośredniego odesłania do przepisu art. 43 ust. 2 w/w ustawy, jednakże – w jego ocenie - nie oznacza to, iż przepis ten nie znajduje zastosowania do obliczania wartości kapitału początkowego. Sąd Okręgowy podniósł, iż na taką interpretację wskazał w sposób pośredni Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 22 czerwca 2004 roku w sprawie o sygn. akt II UK 412/03. Sprawa niniejsza dotyczyła możliwości zastosowania przepisu art. 43 ust. 2 w/w ustawy przy ustalaniu prawa do emerytury przyznawanej na podstawie przepisu art. 27 i następnym w/w ustawy, jednakże wskazane w uzasadnieniu poglądy prawne, zdaniem Sądu Okręgowego, znajdują zastosowanie w niniejszej sprawie. Sąd Najwyższy zawarł w nim pewną ogólną, generalną zasadę, zgodnie z którą sposób liczenia stażu pracy wskazany w art. 43 ust. 2 w/w ustawy ma takie samo zastosowanie we wszystkich sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. Sąd I instancji podzielił w całości powyższe zapatrywanie Sądu Najwyższego. Zauważył przy tym, iż tożsamy pogląd został wyrażony przez Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 8 stycznia 2013 roku w sprawie o sygn. akt III AUa 496/12, przy czym niniejsza sprawa dotyczyła kwestii zastosowania przelicznika określonego w art. 43 ust. 2 w/w ustawy przy ustalaniu wartości kapitału początkowego. Sąd Okręgowy uznał również, że pogląd ten jest jak najbardziej uzasadniony w świetle wykładni celowościowej przepisu art. 43 ust. 2 w/w ustawy. Nie sposób jest bowiem pominąć, że wprowadzając omawiany przepis ustawodawca przyznał określonym w nim pracom na kolei szczególny charakter, co znajduje wyraz w korzystniejszym przeliczniku (1 pełny rok – 14 miesięcy zatrudnienia na kolei). Podstawą uznania określonych w tym przepisie okresów zatrudnienia za pracę szczególną był rzeczywisty charakter, istota tych czynności. Analizując w świetle zasad wiedzy powszechnej oraz doświadczenia życiowego faktyczny charakter tych czynności Sąd I instancji uznał, że zatrudnienie na kolei na parowym, spalinowym lub elektrycznym pojeździe trakcyjnym, w drużynach konduktorskich oraz na stanowiskach manewrowych lub ustawiaczy było pracą tak samo ciężką i wymagającą niezależnie od tego, czy miało miejsce przed dniem 1 stycznia 1999 roku (na którą to datę ustalana jest wysokość kapitału początkowego), jak i po tej dacie. W związku z tym brak jest jakiegokolwiek uzasadnienia dla traktowania tych okresów jako szczególnych, preferencyjnych z punktu widzenia jedynie niektórych spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych (ustalenia samych przesłanek nabycia prawa do emerytury), przy jednoczesnym odmawianiu im tego charakteru w innych sprawach (ustalenia wartości kapitału początkowego). Przyjęcie przedstawionej przez organ rentowy argumentacji prowadziłoby bowiem do negowania założonego przez ustawodawcę celu regulacji art. 43 ust. 2 w/w ustawy. Co więcej, zdaniem Sądu Okręgowego, powyższe rozważania mają tym większe znaczenie, iż ustalenie wartości kapitału początkowego ma bezpośredni wpływ na wysokość przysługującej M. O. emerytury. Tym bardziej więc pogląd, iż w/w praca powinna być traktowana wyjątkowo w zakresie uprawnień do emerytury, zaś nie powinna mieć takiego charakteru w zakresie jej wysokości, nie znajduje uzasadnienia. Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. zaskarżył powyższy wyrok w całości, zarzucając mu naruszenie przepisów prawa materialnego, a w szczególności przepisów art. 174 ust. 2 oraz art. 43 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez przyjęcie przez Sąd, iż przy ustalaniu

wartości kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999 roku oraz przy ustalaniu wysokości emerytury w części wynoszącej 80 % obliczonej na podstawie art. 26 w/w ustawy, okresy pracy na kolei wynikające z art. 43 ust. 2 w/w ustawy należy uwzględnić w wymiarze po 14 miesięcy za każdy rok kalendarzowy.

Wskazując na powyższy zarzut organ rentowy domagał się zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenia odwołań od zaskarżonych decyzji, tj. decyzji z dnia 7 sierpnia 2013 roku, ustalającej wartość kapitału początkowego oraz decyzji z dnia 14 sierpnia 2013 roku przyznającej prawo do emerytury kolejowej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

Rozpoznając niniejszą sprawę Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, które Sąd Apelacyjny w pełni podziela i przyjmuje za własne. Sąd I instancji dokonał jednak błędnej wykładni przepisów art. 43 ust. 2 w zw. z art. 174 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Stosownie do treści art. 174 ust. 1 w/w ustawy kapitał początkowy ustala się na zasadach określonych w art. 53 w/w ustawy, z uwzględnieniem art. 174 ust. 2-12 w/w ustawy. Zgodnie zaś z art. 174 ust. 2 w/w ustawy przy ustalaniu kapitału początkowego przyjmuje się przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy: okresy składkowe, o których mowa w art. 6 w/w ustawy (pkt 1), okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 5 w/w ustawy (pkt 2) oraz okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 1-3 i 6-12 w/w ustawy, w wymiarze nie większym niż określony w art. 5 ust. 2 w/w ustawy (pkt 3). Podstawę wymiaru kapitału początkowego ustala się na zasadach określonych w art. 15, 16, 17 ust. 1 i 3 oraz art. 18 w/w ustawy, z tym że okres kolejnych 10 lat kalendarzowych ustala się z okresu przed dniem 1 stycznia 1999 roku (art. 174 ust. 3 w/w ustawy).

Jak stanowi przepis art. 40 w/w ustawy, kolejowa emerytura przysługuje pracownikowi kolejowemu urodzonemu przed dniem 1 stycznia 1949 roku, który spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący dla kobiet 55 lat, zaś dla mężczyzn 60 lat (pkt 1) oraz ma okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety i 25 lat dla mężczyzny, w tym co najmniej 15 lat zatrudnienia na kolei, łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia na kolei, o których mowa w art. 44-45 w/w ustawy (pkt 2).

Stosownie natomiast do art. 43 ust. 2 w/w ustawy każdy pełny rok zatrudnienia na kolei na parowym, spalinowym lub elektrycznym pojeździe trakcyjnym, w drużynach konduktorskich oraz na stanowiskach manewrowych lub ustawiaczy liczy się jako 14 miesięcy zatrudnienia na kolei.

W pierwszej kolejności zauważyć należy, że przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, regulujące zasady ustalania wartości kapitału początkowego, nie odsyłają do przepisu art. 43 ust. 2 w/w ustawy, statuującego korzystny przelicznik stażu zatrudnienia na kolei.

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 4 grudnia 2013 roku w sprawie o sygn. akt II UZP 7/13 (OSNP 2014/4/57, lex numer 1408685) wskazał, iż do przebytych okresów składkowych przyjmowanych przy ustalaniu kapitału początkowego (art. 174 ust. 2 pkt 1 w/w ustawy) nie stosuje się przelicznika zatrudnienia na kolei, o którym mowa w art. 43 ust. 2 powołanej ustawy. W uzasadnieniu tejże uchwały Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż instytucja tzw. kapitału początkowego, wprowadzona ustawą emerytalną, jest związana z odmiennymi od dotychczasowych zasadami ustalania emerytury, którą obecnie oblicza się, biorąc pod uwagę sumę składek zgromadzonych na indywidualnym koncie emerytalnym ubezpieczonego w całym okresie ubezpieczenia (art. 25 ust. 1 w/w ustawy). Dotychczasowe zasady obowiązują jedynie w stosunku do osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 roku. Zgodnie z art. 173 ust. 1 w/w ustawy dla osób objętych nowymi zasadami obliczania emerytur, które podlegały ubezpieczeniu przed wejściem w życie ustawy, (a więc w okresie kiedy nie było jeszcze obowiązku ewidencjonowania składek na indywidualnych kontach), ustala się kapitał początkowy. Kapitał ten oblicza się według zasad określonych w art. 174 w/w ustawy, biorąc pod uwagę wysokość tzw. emerytury hipotetycznej, której wysokość uzależniona jest (por. art. 53 w/w ustawy), od podstawy wymiaru oraz liczby okresów składkowych i nieskładkowych. Oba te składniki są przy ustalaniu kapitału początkowego zmodyfikowane

w stosunku do zasad ogólnych, bowiem do stażu ubezpieczeniowego przyjmuje się okresy składkowe wymienione w art. 6 w/w ustawy i nieskładkowe wymienione w art. 7 w/w ustawy, pomijając okresy podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników i okresy z nimi zrównane (wymienione w art. 10 ust. 1 w/w ustawy) oraz okresy ubezpieczenia za granicą (art. 8 w/w ustawy), uwzględniane - pod pewnymi warunkami - do obliczania emerytury na podstawie art. 53 ustawy emerytalnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2005 roku w sprawie o sygn. akt I UK 135/04, OSNP 2005/14/217). Powyższe Sąd Najwyższy uzupełnił o uwagę, że okresy nieskładkowe wymienione w art. 7 pkt 5 w/w ustawy, a więc okresy urlopu wychowawczego, urlopu bezpłatnego udzielonego na podstawie przepisów w sprawie bezpłatnych urlopów dla matek pracujących opiekujących się małymi dziećmi, innych udzielonych w tym celu urlopów bezpłatnych oraz okresy niewykonywania pracy - z powodu opieki nad dzieckiem (w wymiarze określonym w tym przepisie), wlicza się bez uwzględnienia ograniczenia wynikającego z art. 5 ust. 2 w/w ustawy do jednej trzeciej udowodnionych okresów składkowych. Innymi słowy kapitał początkowy odpowiada wysokości emerytury, jaką osoba zainteresowana otrzymałaby w dniu 1 stycznia 1999 roku, gdyby spełniała warunki wymagane do jej przyznania, a więc po pierwsze ustala się podstawę wymiaru kapitału mnożąc wskaźnik wysokości podstawy wymiaru (nie wyższy od 250%) przez kwotę bazową, wynoszącą dla celów kapitału początkowego 1.220,89 zł (100% przeciętnego wynagrodzenia w drugim kwartale kalendarzowym 1998 roku), a następnie wykazane okresy składkowe i nieskładkowe, mnożąc odpowiednio przez 1,3% (okresy składkowe) i 0,7% (okresy nieskładkowe) podstawy wymiaru. Do tak obliczonej części świadczenia dodaje się tzw. część socjalną wliczoną proporcjonalnie do wieku wnioskodawcy, otrzymując w ten sposób wartość emerytury hipotetycznej. Formuła wymiaru emerytury hipotetycznej tym różni się od formuły wymiaru emerytury powszechnej w systemie zdefiniowanego świadczenia, że kwotę stałą (C) pomniejsza się o współczynnik "p" (art. 174 ust. 8 ustawy emerytalnej), którego wielkość zależy od wieku ubezpieczonego i posiadanego stażu ubezpieczeniowego w dniu 31 grudnia 1998 roku. Ustalając zatem kapitał początkowy wlicza się kwotę emerytury powszechnej jaką (hipotetycznie) otrzymałby ubezpieczony za wkład do systemu przed reformą emerytalną z 1999 roku. Tak wliczona (według zasad identycznych dla wszystkich ubezpieczonych) emerytura hipotetyczna po pomnożeniu przez liczbę 209 stanowić będzie kapitał początkowy doliczany do podstawy wymiaru emerytury w systemie zdefiniowanej składki. W dalszej kolejności Sąd Najwyższy wyjaśnił, że przy ustalaniu prawa i wysokości emerytury kolejowej, okresy zatrudnienia na kolei uwzględnia się z przelicznikiem, o którym mowa w art. 43 ust. 2 w/w ustawy. Brak jest natomiast przepisu pozwalającego na przeliczenie stażu pracy na kolei przy ustalaniu kapitału początkowego, a także prawa do tzw. emerytury powszechnej. Wobec tego, że do wliczenia kapitału początkowego przyjmuje się staż ogólny, nie ma możliwości uwzględniania okresów pracy na kolei z przelicznikami. Tak więc wykładnia językowa przedstawionych przepisów nie budzi wątpliwości i sprzeciwia się stosowaniu tzw. preferencyjnych przeliczników, między innymi pracy kolejowej do ustalania kapitału początkowego.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w powyższej uchwale, iż nie znajduje prawnego uzasadnienia domaganie się od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, aby ten obliczył wysokość kapitału początkowego na takich samych zasadach jak emeryturę kolejową, zatem przy zastosowaniu preferencyjnego przelicznika okresów zatrudnienia wskazanego w art. 43 ust. 2 w/w ustawy. W konsekwencji zaś Sąd II instancji nie podziela stanowiska Sądu Apelacyjnego w Łodzi, które Sąd ten zajął w wyroku z dnia 8 stycznia 2013 roku w sprawie o sygn. akt III AUa 496/12 (OSA 2013/8/121-127, lex numer 1350250), przywołanym przez Sąd I instancji w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia. Podkreślić przy tym należy, że wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2004 roku w sprawie o sygn. akt II UK 412/03 (lex numer 585796), na który również powoływał się Sąd Okręgowy uzasadniając swoje stanowisko w przedmiocie możliwości ustalenia wartości kapitału początkowego z zastosowaniem preferencyjnego sposobu wliczenia okresu zatrudnienia, dotyczył kwestii zastosowania przepisu art. 43 ust. 2 w/w ustawy do ustalenia prawa do emerytury (ogólnej) dla celów świadczenia przedemerytalnego. Sąd Okręgowy nadinterpretował stanowisko Sądu Najwyższego, uznając, że Sąd ten uznał, iż sposób liczenia stażu pracy wskazany w art. 43 ust. 2 w/w ustawy ma takie samo zastosowanie we wszystkich sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, podczas, gdy w uzasadnieniu tego wyroku znalazło się sformułowanie, iż „przepis art. 43 ust. 2 ustawy stanowiący, że każdy pełny rok zatrudnienia na kolei na parowym, spalinowym lub elektrycznym pojeździe trakcyjnym, w drużynach konduktorskich oraz na stanowiskach manewrowych lub ustawiaczy liczy się jako 14 miesięcy zatrudnienia na kolei, ma zastosowanie nie

tylko przy obliczaniu okresów zatrudnienia wymaganych dla ustalenia prawa do emerytury kolejowej, lecz także dla ustalenia prawa do emerytury ogólnej”.

Reasumując, brak jest podstaw do zastosowania przelicznika zatrudnienia na kolei, o którym mowa w art. 43 ust. 2 w/w ustawy, przy ustalaniu wartości kapitału początkowego, zatem zaskarżona decyzja organu rentowego z dnia 7 sierpnia 2013 roku, dotycząca ponownego ustalenia wartości kapitału początkowego bez zastosowania tego przepisu, odpowiada prawu.

Odnosząc się natomiast do kwestii prawidłowości drugiej z zaskarżonych decyzji, tj. decyzji z dnia 14 sierpnia 2013 roku, na podstawie której przyznano wnioskodawcy prawo do emerytury kolejowej, stwierdzić należy, iż na jej podstawie prawidłowo ustalono wysokość świadczenia z uwzględnieniem przelicznika określonego w art. 43 ust. 2 w/w ustawy do części emerytury obliczonej na podstawie art. 53 w/w ustawy.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł jak w pkt I sentencji wyroku.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c., art. 99 k.p.c. oraz § 11 ust. 1 i § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.) – pkt II sentencji wyroku.

A.K.